

Vragen en antwoorden over mogelijkheden voor bijzondere bijstand in natura en op grond van groepskenmerken en voor instrumenten als de stadspas en het kindpakket

Vanuit gemeenten zijn vragen gesteld over de gevolgen van de wijziging van de Wet werk en bijstand (WWB) per 1 januari 2015 voor de verstrekking van bijzondere bijstand in natura of op grond van groepskenmerken. Ook is gevraagd naar wat dit betekent voor instrumenten als de stadspas, een declaratiefonds voor maatschappelijke participatie, een webshop of een kindpakket. Hierna wordt op deze vragen ingegaan en wordt ook een korte toelichting gegeven bij de beperking van de mogelijkheden voor categoriale bijzondere bijstand.

BIJZONDERE BIJSTAND IN NATURA

Is dat nog mogelijk na wijziging van de WWB?

- Bijzondere bijstand wordt als hoofdregel verstrekt als een geldbedrag 'om niet' (art. 48 lid 1 WWB).
- Uitzondering hierop vormt art. 57 van de WWB, op grond waarvan het college (bijzondere) bijstand in natura kan verstrekken indien en zolang er gegronde redenen zijn om aan te nemen dat de belanghebbende zonder hulp niet in staat is tot een verantwoorde besteding van zijn of haar bestaansmiddelen.
- Ook bij de verstrekking van categoriale bijzondere bijstand in de vorm van een collectieve aanvullende zorgverzekering (art. 35 lid 6 WWB) maakt de wet expliciet een verstrekking in natura mogelijk.
- Bovenstaande bepalingen blijven na in werking treden van de Wet maatregelen WWB bestaan.
- Daarnaast kent de WWB nu nog de bepaling (art. 48 lid 4 WWB) dat het college categoriale bijzondere bijstand in verband met kosten voor maatschappelijke participatie van schoolgaande kinderen bij voorkeur in natura verstrekt. Achtergrond hiervan is dat de categoriale bijzondere bijstand verstrekt wordt voor aannemelijke kosten, waardoor niet duidelijk is waar de inkomensondersteuning aan besteed wordt. Een verstrekking in natura (bijvoorbeeld een lidmaatschap van een sportclub) biedt de garantie dat de ondersteuning daadwerkelijk voor het kind wordt ingezet. Bij het in werking treden van de Wet maatregelen WWB verdwijnt de mogelijkheid voor het verlenen van categoriale bijzondere bijstand voor schoolgaande kinderen en in verlengde daarvan vervalt ook de bepaling dat de verstrekking van deze vorm van bijzondere bijstand bij voorkeur in natura gebeurt. Omdat gemeenten bijzondere bijstand voor kosten in verband met de maatschappelijke participatie van kinderen na in werking treden van de WWB-wijziging als individuele bijzondere bijstand verstrekken, is altijd duidelijk waaraan de ondersteuning wordt besteed en biedt verstrekking in natura op dit punt geen meerwaarde meer.
- Het is niet zo dat vanaf 2015 verstrekking van (individuele) bijzondere bijstand in natura, anders dan op grond van art. 57 WWB of in de vorm van een collectieve aanvullende zorgverzekering, niet meer is toegestaan. Feit is wel dat burgers, daar waar de verstrekking in natura niet wettelijk geregeld is, net als nu al het geval is altijd aanspraak kunnen maken op een uitkering in geld. Het is dan ook verstandig om hier bij een aanbod in natura expliciet op te wijzen.

BIJZONDERE BIJSTAND op grond van GROEPSKENMERKEN

Wat zijn hiervoor de mogelijkheden na wijziging van de WWB?

- Gemeenten hanteren vaak beleidsregels als het gaat om de vraag waarvoor en in welke situaties bijzondere bijstand verleend kan worden. Het gaat dan bijvoorbeeld om handvatten voor de beoordeling of er sprake is van noodzakelijke kosten voortkomend uit bijzondere omstandigheden waarin de algemene bijstand niet voorziet en om de beoordeling of iemand

zelf de kosten kan dragen.

Daarbij is sprake van het hanteren van groepskenmerken.

- Hier komt door de wijziging van de WWB geen verbod op.
- Om het geld echt terecht te laten komen bij de mensen die dit nodig hebben is het echter zaak, om hierbij heel gericht te werk te gaan.
- De kwaliteit van de gehanteerde groepskenmerken en beleidsregels bepalen in belangrijke mate of de bijstand terecht komt waar die echt nodig is.
- Wanneer iemand niet voldoet aan de criteria die in de beleidsregels gesteld zijn, moet alsnog op grond van de individuele situatie van de betrokkene beoordeeld worden of aanvullende inkomensondersteuning voor noodzakelijke kosten nodig is. Uiteindelijk moet dus altijd de individuele situatie leidend zijn voor toekenning van de bijzondere bijstand.
- Bij verstrekking van (individuele) bijzondere bijstand moet het altijd gaan om kosten die daadwerkelijk gemaakt zijn of worden voor het doel waarvoor de bijstand verstrekt wordt.

STADSPAS, EEN DECLARATIEFONDS VOOR MAATSCHAPPELIJKE PARTICIPATIE, EEN WEBSHOP OF EEN KINDPAKKET.

Wat zijn de gevolgen van de wetswijziging voor dit soort instrumenten?

- Bovengenoemde instrumenten worden door veel gemeenten gehanteerd, maar zijn niet wettelijk omschreven of voorgeschreven.
- Het is dan ook aan gemeenten of zij deze instrumenten willen hanteren en hoe zij deze invullen.
- Verstrekkingen in het kader van deze instrumenten worden door gemeenten wisselend op grond van de WWB of de Gemeentewet verleend.
- Als voor deze verstrekkingen het element van inkomensondersteuning centraal staat, ligt het voor de hand om de verstrekkingen op grond van de WWB te verlenen. Ook wanneer een dergelijke verstrekking op grond van de Gemeentewet zou worden verleend zijn in dit geval – dus wanneer inkomensondersteuning centraal staat – de kaders van de WWB voor het verlenen van bijzondere bijstand van toepassing. Inkomensondersteuning maakt immers deel uit van het inkomensbeleid van het Rijk en gemeenten mogen dat niet doorkruisen. Dit betekent bijvoorbeeld dat de verstrekkingen betrekking moeten hebben op kosten die daadwerkelijk gemaakt zijn, noodzakelijk zijn, voortvloeien uit bijzondere omstandigheden en naar het oordeel van het college niet kunnen worden voldaan uit de algemene bijstandsnorm of het inkomen en vermogen van de belanghebbende.
- Wanneer het openbaar belang voorop staat kunnen verstrekkingen ook verleend worden op grond van de Gemeentewet (artikel 108) en zijn de kaders van die wet van toepassing.
- Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn wanneer de instrumenten beogen om door het stimuleren van maatschappelijke, culturele en sportieve activiteiten een bepaald sociaal klimaat in de gemeente te realiseren of om bepaalde problemen in de gemeente te voorkomen.

TOELICHTING bij de BEPERKING VAN CATEGORIALE BIJZONDERE BIJSTAND

Categoriale bijzondere bijstand kan na in werking treden van de Wet maatregelen WWB alleen nog verstrekt worden in de vorm van een aanvullende zorgverzekering of een bijdrage in de premie van een dergelijke verzekering. Hierdoor kan na inwerking treden van die alleen nog bijzondere bijstand worden verstrekt voor kosten die daadwerkelijk gemaakt zijn (of worden). Op die manier komen de middelen voor de bijzondere bijstand echt terecht bij de mensen die deze ondersteuning nodig hebben.

Voor deze gerichte inkomensondersteuning heeft het kabinet de mogelijkheden verruimd. Met de intensivering van het armoedebeleid stelt het kabinet extra middelen beschikbaar aan gemeenten voor hun aanpak van armoede- en schuldenproblematiek. Ook het vervallen van de centrale inkomensnorm (110% van het toepasselijke sociaal minimum) voor het verstrekken van categoriale bijzondere bijstand in de vorm van een collectieve aanvullende ziektekostenverzekering biedt gemeenten meer ruimte.

In het kader van de intensivering van de bestrijding van armoede in Nederland, hecht de regering groot belang aan het maatwerkprincipe van de individuele bijzondere bijstand. Naast dat maatwerk op individueel niveau een gerichte verstrekking van bijzondere bijstand mogelijk maakt, biedt het ook meer mogelijkheden voor een integrale aanpak waarvoor gemeenten door de decentralisaties steeds meer mogelijkheden krijgen. Door het verlenen van bijzondere bijstand onderdeel te maken van een integrale aanpak waarbij ook achterliggende problemen van de belanghebbende en zijn of haar gezinsleden worden betrokken, kunnen gemeenten de doelmatigheid en de effectiviteit van hun beleid verhogen.